

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Тонка Михайлова Костадинова на тема „Външна политика на обединена Германия, 1990 – 1998 г.” за присъждане на образователната и научната степен “доктор по история”

от доц. д-р Искра Баева, преподавателка в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

Тонка Костадинова осъществи своята докторантура и подготви дисертацията си под моето научно ръководство, така че се чувствам длъжна да дам малко повече сведения за нейната подготовка и показаните умения при реализиране на изследователската ѝ дейност. Тя е завършила специалност „Международни отношения” в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” с дипломна работа, посветена на обединението на Германия през 90-те години на ХХ в. Така че нейната ориентация към международните отношения и по-специално към проблематика, свързана с мястото на Германия в Европа и света, съвсем не е нова. От началото на 2008 г. тя е докторантка в катедрата по нова и съвременна история и направи нещо, което се случва сравнително рядко в нашата практика: успя да подготви, напише и представи своята дисертация в определения от закона тригодишен срок. Този факт сам по себе си говори за нейната целенасоченост, умение добре да организира работата си и трудолюбие. За да събере по-широк кръг от източници и литература за дисертацията си Тонка Костадинова осъществи специализации в Карловия университет в Прага и в Университета за политически и социални науки в Атина. Тя участва и в няколко научни конференции, посветени на различни аспекти от съвременната история.

Дисертацията, която Тонка Костадинова представя за защита, отговаря на научните критерии за подобна разработка. Тя е в обем от 268 страници (без библиографията) и е структурирана в три глави с параграфи, увод, заключение и библиография. Дисертацията е написана върху основата на многобройни документални източници, спомени на участници в събитията и научни изследвания от различен вид (не само исторически). Изворовата основа обхваща различен кръг официални документи на германските правителства и министри от визирания период, международни документи, български дипломатически

документи и други, чийто общ брой е 124. До повечето от тях тя е достигнала благодарение на новите възможности, които създава за научна работа интернет (посочени са 31 интернет адреса) и по-специално като достъп до официални документи. Сравнително малко документи са от българските архиви, но причината за това е продължаващата липса на достъп до българските архивни документи за периода след 1989 г. Като се има предвид относително малката дистанция във времето от описваните събития (по-малко от 20 г.), става ясно значението на журналистическите оценки, паралелни със събитията – в дисертацията са използвани 57 подобни публикации. Не по-малко важен източник на информация за тази съвременна тема са спомените на участниците в събитията, които разбира се, трябва да се използват много внимателно. Тонка Костадинова е успяла да открие и умело е използвала в своята работа като първични извори спомените на 18 политици и техни помощници, представени в 24 издания. Що се отнася до научните изследвания, използвани за написване на дисертацията, и те са достатъчно внушителни като брой и като проблемен кръг – 158.

Посочената по-горе изворова и изследователска база представлява добра основа за възпроизвеждане и анализ на първите стъпки във външната политика на обединена Германия. Проблемът е важен и от гледна точка на уменията на един млад изследовател да съчетае познанията си по вътрешнополитическото развитие на една държава с анализ на възможностите ѝ да осъществява ефективна външна политика, особено когато става дума за толкова важна за обединена Европа държава, каквато е Федерална република Германия. С тази задача, според мен, Тонка Костадинова се е справила добре, като е започнала изложението си именно със следвоенното разделяне на Германия и с развитието на двете германски държави (макар и съвсем накратко), преди да стигне до началото на дълбоките промени, започнали в центъра на Берлин (разрушаването на Берлинската стена) и довели до разрушаване на цялата система на следвоенни международни отношения, наречена Студена война (такова е съдържанието на първата глава „Германският въпрос в системата на международните отношения 1945-1990 г.”) Без да има приносен характер, тази глава показва уменията на докторантката да анализира големите международни проблеми и да предпостави условията за дълбокия поврат в съдбата на германците.

Същинският изследователски проблем в дисертацията на Тонка Костадинова е насочен към обосноваването на преценката доколко обединението на Германия въздейства върху основните направления в традиционната следвоенна външна политика на ФРГ. Смятам, че дисертацията отговаря на този въпрос преди всичко във втората глава „Трети мандат на коалицията ХДС/ХСС и СвДП 1990-1994 г. Преходен период за германската външна политика”. Тонка Костадинова е избрала проблемния подход, за да очертае основните полета на германската външна политика от първия период след обединението, който може да се нарече и трансформационен. Те могат да се разглеждат в две посоки: като постоянни проблеми (свързани с участието на ФРГ в основните международни организации (ООН, НАТО, СССЕ, ЕИО) и като ситуационни, предизвикани от неочаквани събития, плод на сътресенията, съпътствали края на Студената война (кризата в Персийския залив, разпадането на Югославия). Тази проблематика е анализирана обстойно в дисертацията по начин, който представлява приносен момент в българската историография.

В третата и последна глава от дисертацията на Тонка Костадинова „Последен мандат на коалицията ХДС/ХСС и СвДП и международната дейност на обединена Германия. 1994-1998 г.” е представена вече утвърдената нова външна политика на обединена Германия. В нея дисертантката е показала уменията си на специалист международник. Изводите, които Тонка Костадинова е направила, могат да се приемат като обосновани и верни: че обединена Германия започва да играе още по-голяма роля в Европа и в международните отношения; че успешно се опитва да се превърне в балансър в отношенията между Запада и Русия (след разпадането на СССР); че *„в определени случаи Германия все пак успява ефикасно да използва икономическата си мощ за налагане на собствени интереси”*.

В заключение искам ясно да заявя своето становище, че дисертацията на Тонка Костадинова „Външна политика на обединена Германия, 1990 – 1998 г.” отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научната степен “доктор по история” и аз се обявявам за присъждането ѝ.

27 юни 2011 г.

И. Баева